

PENSIONS KASSERNE

AP Pension:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	AP Pensions politik for ansvarlig investering tager udgangspunkt i FN's Global Compact, som materialiserer sig i 10 principper omkring menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljø og anti-korruption. Herudover ønsker AP Pension at følge Danmarks officielle politik over for lande og virksomheder, samtidig med at vi erkender, at normer for hvad der er ansvarligt, vil variere mellem kulturer og kan ændre sig over tid, og at AP Pension skal tage hensyn til disse forskelligheder. Denne politik er gældende for alle geografiske områder, og AP Pension har derfor ikke specifikke retningslinjer for enkelte områder.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelse i de besatte palæstinensiske områder?	AP Pension screener systematisk investeringer i børsnoterede aktier og virksomhedsobligationer i samarbejde med en uafhængig rådgiver. Hvis der i forbindelse med screeningprocessen identificeres adfærd, som er i konflikt med AP Pensions fastlagte principper, giver det grundlag for at indgå i dialog, som AP Pension mener, er det mest effektive redskab til at fremme ansvarlig adfærd.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	International humanitær lov er blandt de normbaserede kriterier, som AP Pension screener investeringer ud fra. FN's Global Compact udgør det praktiske framework, som dækker over internationale konventioner, herunder international humanitær lov.
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	AP Pension screener systematisk investeringerne i børsnoterede aktier og virksomhedsobligationer i samarbejde med en uafhængig rådgiver. Hvis der i forbindelse med screeningprocessen identificeres adfærd, som er i konflikt med AP Pensions fastlagte principper, giver det grundlag for at indgå i dialog med

	det formål at fremme ansvarlig adfærd.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Ja. Den screenede portefølje er online tilgængelig, og vi kan løbende tilgå research og screeninger samt udvikling i disse. Vi kan løbende se begrundelser samt det materiale, som ligger til grund for screeningerne, og kan hermed følge med i, at screeningen følger vores retningslinjer.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Hvis der i forbindelse med screeningprocessen, eller på anden vis, identificeres adfærd, som er i konflikt med AP Pensions fastlagte principper, giver det grundlag for at indgå i dialog med den pågældende virksomhed. AP Pension mener, at dialog er det mest effektive redskab til at fremme ansvarlig adfærd.
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Hvis dialog med en virksomhed, der er ikke lever op til AP Pensions politik, er virkningsløs, kan virksomheden blive ekskluderet fra AP Pensions investeringsunivers. Ligeledes kan virksomheder og lande, som er sanktioneret af den danske stat blive ekskluderet fra AP Pensions investeringsunivers. Beslutningen om et selskab skal på eksklusionslisten ligge som udgangspunkt hos AP Pensions direktion, men principelle spørgsmål kan vælges at bringes til beslutning i bestyrelsen.

ATP:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
<p>1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?</p>	<p>Jeres indledende spørgsmål er vanskeligt at svare kort og enkelt på af følgende grunde:</p> <p>ATP har én samlet politik for social ansvarlighed i investeringer, der dækker et meget bredt område af tænkelige spørgsmål. Der er med andre ord en forkert slutning, hvis man ud af, at vi ikke har politikker for hvert et tænkeligt enkeltområde, som forskellige interessenter har særligt fokus på (herunder forhold vedrørende selskabers ageren på eller i forbindelse med de besatte palæstinensiske områder), deraf slutter, at ATP ikke har en fuldt dækkende politik – også om spørgsmål á la det ovenstående.</p> <p>Spørgsmålets natur indeholder endvidere også et betydeligt rum for fortolkning al den stund, at "forbindelser til de besatte palæstinensiske områder" kan betyde alt fra den meget udvandede (og indrømmet karikerede) tolkning af "forbindelse", at selskabet har ansat eller samarbejder med en person (herunder muligvis en palæstinenser), der stammer fra denne fysiske lokalitet - til i en meget direkte form, hvor det kan dokumenteres, at et selskab bevidst og gentagne har foretaget alvorlige menneskerettighedskrænkelser – eventuelt endda på selvsamme fysiske lokalitet.</p> <p>Det følger af de to ovenstående punkter at for at vi i ATP kan afgøre, om et givet selskab har forbrudt sig mod ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed qua deres ageren i relation til de af Israel besatte palæstinensiske områder kræves ikke kun et betydelig viden om det konkrete selskabs faktiske handlinger, men også en konkret undersøgelse af, hvorvidt disse faktiske handlinger konstituerer et bevidst og gentagent brud på de regler og normer, der kan udledes af ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer. I dette arbejde inddrager vi naturligvis, hvor vi vurderer det relevant, også internationalt anerkendte vejledninger vedrørende fortolkningen af rækkevidden af</p>

	<p>selskabers ansvar for at respektere menneskerettighederne – herunder UN Guiding Principles for Business & Human Rights.</p>
<p>2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelser i de besatte palæstinensiske områder?</p>	<p>Dette spørgsmål er noget mere specifikt formuleret end det foregående og vi vil i højere grad end under spørgsmål 1 kunne svare lidt mere præcist.</p> <p>Med udgangspunkt i svaret på spørgsmål 1 må vi dog tage visse forbehold for at man i alle tilfælde entydigt kan generalisere det efterfølgende svar, da det altid vil være den konkrete undersøgelse af forholdene i en konkret sag, der vil være endeligt styrende for ATP's komité for social ansvarligheds beslutning om at vælge at ekskludere et givent selskab for brud på ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer.</p> <p>Momenter i den konkrete undersøgelse kan eksempelvis være, i hvor høj grad det kan dokumenteres, at et selskab har handlet som anklager mod selskabet tilsiger, om selskabet har været bevidst om, at det faktisk har gjort, hvad der efterfølgende kan dokumenteres, om der er tale om et enkelt tilfælde eller der snarere er tale om mange gentagne menneskerettighedskrænkelser, om der er tale om alvorlige eller mindre alvorlige menneskerettighedskrænkelser.</p> <p>Med det ovenstående in mente vil sandsynligheden for at ATP's Komité for social ansvarlighed vælger at ekskludere et selskab med henvisning til ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer selvsagt være betydeligt højere, hvis det kan dokumenteres, at selskabet i værste fald har forårsaget eller i hvert fald aktivt har medvirket til menneskerettighedskrænkelsen end hvis selskabet er forbundet til menneskerettighedskrænkelser.</p> <p>Og igen her ligger "djævelen i detaljen": Der kan selvsagt – som omtalt i svaret på spørgsmål 1 – være mange tolkninger af ordet "forbundet", men her har vi valgt en gængs tolkning af ordet, der tilsiger en mindre involvering end "medvirker til".</p>
<p>3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?</p>	<p>Med henvisning til temaet for denne spørgeskemaundersøgelse antages det, at I her konkret tænker på særligt den 4.</p>

	<p>Genevé-konvention?</p> <p>Helt generelt er det altovervejende udgangspunkt vedrørende konventioner, at disse retter sig mod stater. Som I også vil kunne læse af ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer nævner vi selv konventioner tiltrådt af Danmark som en af de centrale rettesnore i ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer. Danmark har sammen med mange andre lande tiltrådt Genevé-konventionen.</p> <p>Da jeres spørgsmål jo vedrører selskaber og ikke stater, er konventionen relevant i en mere indirekte form, da der her bliver tale om de regler og normer, der kan udledes af konventionen – med andre ord vil det ikke være selve konventionen, der potentielt kunne være relevant for ATP i forbindelse med en konkret vurdering af, om et tænkt selskabs handlinger udgør et brud på ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer, men nærmere om et tænkt selskab med dets handlinger har forbrudt sig mod de regler og normer, der kan udledes af en konkret konvention, som Danmark har tiltrådt.</p> <p>Igen her gælder som dækkende beskrevet i svaret på spørgsmål 2, at det altid vil være den konkrete undersøgelse af forholdene i en given sag, der vil være afgørende for, om ATP's Komité for social ansvarlighed vælger at ekskludere et selskab med henvisning til ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer – herunder i dette eksempel specifikt forbundet med regler og normer, der kan udledes af en specifik konvention, som Danmark har tiltrådt.</p>
<p>4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>Hele ATP's tilgang med at tilse overholdelsen af ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer er udføreligt beskrevet i ATP's ESG rapport for 2015 s. 10-14. I ATP's tilsvarende rapport for 2014 er screeningmodellen endnu mere udføreligt beskrevet på side 9-10.</p> <p>Da der er et betydeligt overlap mellem dette spørgsmål og de efterfølgende spørgsmål, opfordrer vi Danwatch til i første omgang at konsultere ATP's ESG-rapport for 2015 med</p>

	<p>henblik på at afgøre, om denne gennemgang giver et fuldt dækkende svar på, hvad der har været intentionen med jeres spørgsmål. Er der uklarheder, er I velkommen til at kontakte os igen for uddybning.</p> <p>Bemærk i øvrigt, at den reaktive dialog, som ATP gennemfører med udgangspunkt i ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer er beskrevet under vores svar på spørgsmål 6 og 7.</p>
<p>5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?</p>	<p>Vi står selv for screeningen af vores porteføljer vedrørende eventuelle brud på ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer. Selve denne proces er udføreligt beskrevet i ATP's ESG rapport for 2015, side 12-14.</p> <p>Som et input til dette arbejde, abonnerer vi på data fra forskellige eksterne dataleverandører, hvoraf nogle som en del af deres service foretager en indledende vurdering af anklagerne mod selskaberne. Det er dog ATP's egne medarbejdere og ikke medarbejdere i et screeningbureau eller hos en dataleverandør, der foretager den endelige gennemgang af de konkrete anklager mod et givent selskab og undersøger, om vi umiddelbart vurderer, om der kan være tale på et brud på ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer. I forbindelse med dette arbejde kan vi eventuelt være i dialog med det konkrete selskab for at indhente deres vurdering af anklagerne.</p>
<p>6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>Som vi også skrev i vores ESG-rapport for 2014 side 10 behandler vi information fra offentligheden på lige fod med den information, som vi modtager fra vores dataleverandører, og som vores elektroniske filter allerede har vurderet har visse karakteristika, der teoretisk kan udgøre et brud på ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer.</p> <p>Herefter undersøges sådanne sager på identisk vis, som hvis informationen kom fra vores dataleverandører. Viser undersøgelser, at der er grundlag for at præsentere ATP's Komité for social ansvarlighed for selskabets påståede brøde og sammenhængen mellem denne brøde og ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer, sker dette. Komitéen for social ansvarlighed kan som øverste operative myndighed på</p>

	<p>området selvsagt altid ligeledes bede om, at der igangsættes undersøgelser vedrørende andre konkrete anklager mod konkrete selskaber, end dem, som de har fået forelagt.</p>
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	<p>At ATP's Komité for social ansvarlighed, der ledes af ATP's direktør, vurderer, at et konkret selskab har brudt ATP's bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer.</p> <p>Medarbejderne, som er knyttet til ATP's Komité for social ansvarlighed som sekretariatsfunktion for selvsamme Komité, er ansvarlige for med udgangspunkt i- og som resultat af ATP's løbende screening-proces af ATP's porteføljer (beskrevet ovenfor) at tilse, at ATP's Komité for social ansvarlighed får præsenteret en eventuel kandidat til eksklusion for brud på ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer.</p> <p>Når Komitéen for social ansvarlighed har fastslået, at de finder det dokumenteret, at et givent selskab har brudt ATP's Bestyrelses retningslinjer for social ansvarlighed i investeringer, kan de inden effektivering af en eksklusionsbeslutning vælge at søge at gennemføre såkaldt målrettet dialog med selskabet med henblik på at få selskabet til at ændre sin adfærd. Viser selskabet villighed til at ændre sin adfærd på det problematiske område, kan det føre til Komitéen for social ansvarlighed med henvisning til den ændrede adfærd vælger at udsætte eller sågar end ikke ekskluderer selskabet med henvisning til faktiske konstaterbare forbedringer.</p>

Danica Pension:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Danske Banks "Retningslinjer for Ansvarlige Investeringer" bygger på internationalt anerkendte principper for samfundsansvar så som UN Global Compact og UN Guiding Principles. Vi forventer, at selskaber følger og respekterer principperne uafhængigt af, hvor de har aktiviteter. I konfliktfyldte områder bør selskaber udvise særlig forsigtighed på grund af omstændighedernes forhøjede risici.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelse i de besatte palæstinensiske områder?	Generelt opfordrer vi de selskaber, vi investerer i, til at respektere menneskerettigheder. Hvis vi vurderer, at et selskab overtræder vores retningslinjer, søger vi først og fremmest en dialog med selskabet, da vi på den måde har større mulighed for at påvirke selskabet i den rigtige retning. Typisk vil vi søge dialogen i samarbejde med andre investorer for at få størst mulig indflydelse. Hvis denne dialog ikke fører til forbedring, kan vi vælge at ekskludere selskabet fra de investeringsprodukter, vi selv forvalter.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Se svar 1 + 2
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Vi screener løbende vores investeringsunivers i samarbejde med anerkendte screeningbureauer og foretager analyser af selskabers aktiviteter og evne og vilje til at håndtere dilemmaer og problemstillinger, når de er tilstede i konfliktfyldte områder. Typisk gennemgår vi resultaterne to gange om året og beslutter også her, om selskaber skal ekskluderes. Vi afsøger også løbende

	<p>mulighederne for at samarbejde med andre investorer, så vores mulighed for at påvirke selskaberne bliver større.</p>
<p>5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?</p>	<p>Ja, vi anvender screeningbureauerne ISS-Ethix og Sustainalytics, som er specialiseret i at finde og vurdere selskaber.</p>
<p>6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>Generelt opfordrer vi de selskaber, vi investerer i, til at respektere menneskerettigheder.</p> <p>Hvis vi vurderer, at et selskab overtræder vores retningslinjer, søger vi først og fremmest en dialog med selskabet, da vi på den måde har større mulighed for at påvirke selskabet i den rigtige retning. Typisk vil vi søge dialogen i samarbejde med andre investorer for at få størst mulig indflydelse. Hvis denne dialog ikke fører til forbedring, kan vi vælge at ekskludere selskabet fra de investeringsprodukter, vi selv forvalter.</p>
<p>7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?</p>	<p>Allerhelst ønsker vi at påvirke selskaber til at rette op på en kritisabel adfærd og være transparente om de problemer, de møder. Men hvis et selskab ikke respekterer de internationale principper for samfundsansvar, som vi omtaler i svar 1, og heller ikke ønsker at indgå i en dialog med sigte på at forbedre situationen, så vil vi ekskludere det.</p>

Industriens Pension:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Industriens Pensions retningslinjer for ansvarlige investeringer bygger på grundlæggende kriterier vedrørende overholdelse af gældende lovgivning, sanktioner med Danmarks tiltrædelse, konventionsstridige våben og FN's Global Compact principper.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettighedskrænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Industriens Pensions retningslinjer vedrørende menneskerettigheder tager udgangspunkt i princip 1 og 2 i FN's Global Compact samt FN's Verdenserklæring om menneskerettighederne af 1948.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Industriens Pensions retningslinjer vedrørende menneskerettigheder tager udgangspunkt i princip 1 og 2 i FN's Global Compact samt FN's Verdenserklæring om menneskerettighederne af 1948. Der er typisk tale om overtrædelser af internationale resolutioner og konventioner i the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), UN Security Council resolutioner, the Geneva Convention, the International Labour Organization (ILO), the International Court of Justice (ICJ) og the International Criminal Court (ICC). Danmark har tiltrådt alle ovennævnte resolutioner og konventioner og støtter ICJ og ICC.
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Industriens Pensions screener porteføljen på grundlæggende kriterier vedrørende overholdelse af gældende lovgivning, sanktioner med Danmarks tiltrædelse, konventionsstridige våben og FN's Global Compact principper.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at	Industriens Pensions bruger en

sikre, at de følger jeres retningslinjer?	ekstern rådgiver til at screene porteføljen på grundlæggende kriterier vedrørende overholdelse af gældende lovgivning, sanktioner med Danmarks tiltrædelse, konventionsstridige våben og FN's Global Compact principper.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Hvis der er selskaber i Industriens Pensions portefølje, som ikke lever op til vores retningslinjer, indleder vi dialog med selskabet. I situationer, hvor dialog med selskabet og/eller stemmeafgivelse ikke har haft eller vurderes at kunne få den ønskede effekt, kan selskabet blive ekskluderet fra Industriens Pensions investeringsunivers.
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Hvis selskaber ikke overholder vores retningslinjer for ansvarlige investeringer. Eller hvis dialog med et selskab og/eller stemmeafgivelse ikke har haft eller vurderes at kunne få den ønskede effekt, kan selskabet blive ekskluderet fra Industriens Pensions investeringsunivers.

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Vores retningslinjer for ansvarlige investeringer gælder for alle de virksomheder, som vi har investeret i. Virksomheder i de pågældende områder er således dækket af vores generelle retningslinjer for ansvarlige investeringer.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Vores retningslinjer nævner eksplicit en ambition om at efterleve OECD's retningslinjer for multinationale selskaber på menneskerettighedsområdet og UNGP.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Vi fokuserer på, hvordan virksomhederne forholder sig til deres muligheder og risici i forhold til ESG-forhold, herunder at operere i konfliktfyldte områder. Vores retningslinjer nævner som sagt eksplicit en ambition om at efterleve OECD's retningslinjer for multinationale selskaber på menneskerettighedsområdet og UNGP.
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Vores screeningspartner foretager en normbaseret screening af vores investeringer. Derudover har vi dialog med selskaber baseret på screening, hvis der opstår uventede hændelser eller proaktivt i forhold til relevante temaer. Dialogen tager vi både selv og i samarbejde med andre investorer.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Ja, Vores screeningspartner foretager en normbaseret screening af vores investeringer. Vi har en klar aftale med vores screeningspartner om, hvad de skal levere.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Vi initierer dialog med selskabet i forhold til at adressere den pågældende uoverensstemmelse, engagerer selskabet i forhold til at rette op på forholdene, og vi opstiller klare forventninger til, hvad vi gerne vil opnå. Som aktiv ejer gennemførte Nordea sidste år dialoger på dette grundlag med over 150 selskaber.

<p>7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?</p>	<p>Vi har bl.a. en række meget konkrete eksklusionskriterier i forhold til eksempelvis kontroversielle våben, atomvåben og kul. Derudover kan selskaber, som bryder med normer/lovgivning, også ende på eksklusionslisten. Hvis et selskab ikke ønsker dialog og ikke anerkender, at dets praksisser ikke lever op til vores krav for ansvarlighed, eller hvis dialogen ikke fører til nogen forandring, kan vores Responsible Investment Committee beslutte, at selskabet kommer på vores eksklusionsliste. Det er vigtigt at understrege, at dialog som udgangspunkt altid foretrækkes frem for eksklusion.</p>
---	---

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	<p>PenSam's sigte for etiske investeringer er bredere end spørgsmålet lægger op til. Vi ønsker at agere i overensstemmelse med bredt accepterede og anerkendte retningslinjer. Som del af de etiske retningslinjer for selskabets investeringer indgår også internationale aftaler og konventioner. Kort fortalt ser vi på, om selskaber:</p> <ul style="list-style-type: none"> - respekterer basale menneskerettigheder - overholder principperne i en række internationale konventioner om miljø og arbejdsforhold. - medvirker til alvorlige krænkelse af individers rettigheder i krig eller konfliktsituationer. <p>Det tredje punkt er i 2010 besluttet af bestyrelsen i PenSam med udgangspunkt i konflikten på Vestbredden og etableringen af separationsmuren. I den forbindelse PenSam's grundlag for ansvarlige investeringer omfatter også investeringer i statsobligationer at undgå investeringer i stater som udviser manglende respekt for menneskerettigheder, miljø, korruption mv.</p>
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelse i de besatte palæstinensiske områder?	Se ovenfor (jf. spg 1)
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Se ovenfor (jf. spg. 1)
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	PenSam samarbejder med screeningsselskab et EIRIS. EIRIS screener fast cirka 3.300 selskaber hvert kvartal, og gennemgår derudover hvert halve år de selskaber, vi har investeret i, som ikke

	<p>er dækket af de faste screeninger. Screeningsprocessen er fastlagt i de etiske retningslinjer, som er beskrevet kort ovenfor.</p>
<p>5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?</p>	<p>Ja, se ovenfor. Vi er i løbende dialog med screeningsbureauet EIRIS og evaluerer med jævne mellemrum kvaliteten af screeningsleverancen mv.</p>
<p>6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>PenSam tror på aktivt ejerskab. Derfor stemmer PenSam på generalforsamlinger og vi går i dialog med selskaber, som ikke lever op til PenSam's etiske retningslinjer. Ift. de problematiske selskaber tager PenSam selv aktivt del i dialogen. For at opnå så stor gennemslagskraft som mulig kan det dog være fordelagtigt at varetage det aktive ejerskab gennem samarbejdspartnere (fx såkaldt proxy service). Udelukkelse er en sidste mulighed, når dialog ikke har givet den ønskede bevægelse.</p>
<p>7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?</p>	<p>Se ovenfor (jf. spg. 6)</p>

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Som udgangspunkt dækker vores retningslinjer for ansvarlig investering (se hjemmeside) bredt, og der er således ikke specifikke retningslinjer for enkelte områder. Når det gælder udenrigspolitiske dagsordener følger PensionDanmark gældende dansk udenrigspolitik.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Se ovenfor
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Jf. ovenfor følger vi dansk udenrigspolitik.
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	For alle vores investeringer bliver de løbende screenet af vores eksterne samarbejdspartner Hermes, som også indgår i dialog med udvalgte selskaber.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Vi er jævnligt i kontakt med Hermes, hvor vi diskuterer og videreudvikler på de leverancer Hermes laver.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Hvis det er nye oplysninger, vil vi vurdere hvorvidt der er tale om et potentielt brud på vores retningslinjer. Her vil vi også trække på andre kilder, som fx Hermes og andre. Hvis det vurderes, at der potentielt er tale om et brud på vores retningslinjer, vil vi bede Hermes kontakte selskabet for en afklaring, og evt. en udbedring af forholdet, hvis der er tale om et brud.
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Gentagne og bevidste brud på international eller national lovgivning eller involvering i produktion af våben, som er omfattet af konventioner tiltrådt af den danske stat. Ligeledes følger vi også sanktioner, som er tiltrådt af den danske stat.

PFA Pension:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
<p>1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?</p>	<p>PFA's politik for ansvarlige investeringer er baseret på internationale konventioner og FN principper, bl.a. FN's seks principper for ansvarlige investeringer (PRI principperne) og de ti principper i FN's Global Compact.</p> <p>I 2016 er FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv eksplicit blevet tilføjet politiken. Det betyder, at virksomheder, der sættes i forbindelse med, medvirker til eller direkte forårsager konventionsstridige aktiviteter på den besatte Vestbred, er omfattet af PFA's politik.</p>
<p>2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelser i de besatte palæstinensiske områder?</p>	<p>I de tilfælde, hvor der opstår tvivl om, at et selskab forårsager, medvirker eller er forbundet til konventionsstridige aktiviteter herunder menneskerettighedskrænkelser på den besatte Vestbred, påbegynder vi en dybere analyse af forholdene.</p> <p>Konstaterer vi, at der er sket overtrædelser af internationale konventioner, går vi som aktiv ejer i dialog med selskabet for at få ændret selskabets adfærd. Viser selskabet ingen interesse i dialogen eller i på sigt at ændre adfærd, vil vi i yderste konsekvens ekskludere selskabet, frasælge investeringen samt oplyse om dette på pfa.dk.</p>
<p>3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?</p>	<p>FN's arbejde og resolutioner vedrørende besatte områder er en del af det grundlag, PFA vurderer selskabers aktiviteter efter, ligesom EU-beslutninger for besatte områder også indgår i de samlede vurderinger. Vi har en forventning om, at de selskaber, vi investerer i, ikke medvirker til at krænke civilbefolkningen og den humanitære folkeret. Hvis det modsatte er tilfældet, iværksættes der en aktivt ejerskabs-dialog for at påvirke virksomheden til at rette ind efter gældende konventioner på området. Hvis selskabet ikke viser interesse for at ændre adfærd, vil vi i yderste konsekvens påbegynde en eksklusionsproces.</p>
<p>4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>PFA har fokus på screening, research og dialog for at vurdere, om selskaberne efterlever vores politik for ansvarlige investeringer. I de tilfælde, hvor der opstår tvivl om et selskabs aktivitet og involvering i mulige menneskerettighedskrænkelser, vil vi</p>

	<p>bede vores screening- og engagementselskab, GES, om at undersøge forholdene. Samtidig vil vi også i særlige tilfælde selv starte en dialog med selskabet for at afklare forholdene.</p> <p>Det er PFA's Responsible Investment Board, der på baggrund af informationer og research fra bl.a. screenings- og engagementselskabet GES og andre kilder vurderer, om vi vil fortsætte dialogen med selskabet for at få det til at ændre praksis, eller om vi vil påbegynde eksklusionsprocessen. Som ansvarlig og aktiv investor prioriterer PFA oftest først at gå i dialog med et selskab for at ændre eventuelle kritisable forhold. Hvis det viser sig nytteløst, tager vi konsekvensen, ekskluderer selskabet, sælger aktierne fra og oplyser om dette på pfa.dk.</p>
<p>5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?</p>	<p>PFA benytter screening- og engagementselskab, GES, til at foretage screeninger af vores selskabsportefølje. De vurderer løbende, om en aktivitet eller handling fra et selskab bryder de internationale konventioner herunder også Folkeretten. Vi er i løbende dialog med GES om deres screenings- og engagementresultater og det grundlag, de vurderer selskaberne på. Vi kan også anvende anden research i den samlede vurdering af selskaber.</p>
<p>6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>Vores screening- og engagementselskab, GES, leverer kvartalsmæssige screeninger, derudover anvender vi data og research fra andre kilder. Derudover har vi løbende dialog med en række NGO'ere.</p> <p>Hvis vi bliver opmærksomme på uafklarede forhold eller nye forhold og aktiviteter, så vil vi typisk bede GES lave research på sagen, ligesom vi oftest også selv kontakter selskabet for at få afklaret forholdene. Viser det sig, at selskabet er involveret i aktiviteter, der er i strid med PFA's politik, starter der en aktivt ejerskabs-dialog med selskabet for at få det til at ændre adfærd. Hvis det viser sig nytteløst, tager vi konsekvensen og påbegynder en eksklusionsproces.</p>
<p>7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?</p>	<p>Selskaber der i grove tilfælde eller systematisk og regelmæssigt overtræder PFA's standarder og ikke responderer på dialog, ekskluderes fra vores investeringsunivers. Dialogen med</p>

	<p>selskaber varetages både af GES og PFA selv. Dialogen med selskaber er ofte en længerevarende proces, hvor forskellige milepæle opnås. Vi oplyser løbende om de tilfælde, hvor vi selv er i dialog med et selskab, på vores log om aktivt ejerskab på pfa.dk. Når vi vælger at ekskludere et selskab vil dette fremgå af eksklusionslisten, med en kort begrundelse.</p> <p>Vi prioriterer dialog, så længe et selskab viser åbenhed for at rykke sine interne processer eller offentlige udmeldinger i retning af at efterleve PFA's politik for ansvarlige investeringer. Derfor kan dialogen være en længerevarende proces, hvor forskellige milepæle løbende opnås. I den årlige CSR-rapport samles de selskaber, der er kommet på eksklusionslisten samt dem, der er taget af, med en begrundelse for, hvorfor selskaber er kommet henholdsvis på og af eksklusionslisten.</p>
--	--

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
<p>1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?</p>	<p>Sampension har ikke en særskilt politik for besatte palæstinensiske områder, men virksomheder, der opererer i såvel besatte palæstinensiske områder som andre konfliktfyldte områder, bliver overvåget nøje i henhold til retningslinjerne for ansvarlige investeringer i Sampension.</p>
<p>2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettighedskrænkelser i de besatte palæstinensiske områder?</p>	<p>Sampensions ansvarlige investeringspolitik er generelt formuleret, og menneskerettigheder, arbejdstagerforhold mv. skal overholdes uanset, hvor selskaberne opererer. Der er således ikke et særligt geografisk fokus formuleret i politikken.</p>
<p>3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?</p>	<p>Sampension følger generelt anbefalinger fra det danske Udenrigsministerium og EU. Endvidere søger Sampension at undgå virksomheder med aktiviteter i områder, der forvaltes i strid med beslutninger, der har et flertal i FN's generalforsamling.</p>
<p>4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>Vi anvender Vigeo/Eiris som screener alle vores børsnoterede aktieinvesteringer. Der screenes på samtlige parametre formuleret i Global Compact 10 samt kontroversielle våben. Screeningsbureauet monitorerer løbende selskaberne og der anvendes en score indenfor hver enkelt parameter som hjælper os til at afdække eventuelle problemområder med hensyn til konflikt og omfang.</p>
<p>5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?</p>	<p>Se svar under pkt. 4</p>
<p>6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>På baggrund af screeningen af selskaberne i porteføljen vurderer Sampension, om et selskab er acceptabelt, uacceptabelt eller, om det skal holdes under observation. Der er ofte tale om komplekse problemstillinger med modstridende</p>

	<p>oplysninger. Der lægges især vægt på, at eventuelle overtrædelser af Sampensions politik er bekræftet af officielle kilder, ligesom der også lægges vægt på, om et selskab er i en positiv udvikling i forhold til sin ageren med omverdenen. Hvis andre kilder end vores screeningsbureau gør os opmærksom på potentielle problemselskaber, vil vi bede dem om at genbesøge deres eksisterende analyse.</p>
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	<p>Hvis et selskab enten scorer dårligt på mange kategorier, eller scorer uacceptabelt lavt på en enkelt kategori, kan dette medføre eksklusion. Sampension forsøger sammen med Vigeo/EIRIS via dialog at påvirke selskaber til at udvise større ansvarlighed. Efter en nøje vurdering af et engagement-forløb vil selskabet enten blive kategoriseret som acceptabelt eller uacceptabelt. Uacceptable selskaber sælges og sættes på eksklusionslisten. Derudover investerer Sampension ikke i virksomheder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Der producerer anti-personnel miner eller komponenter hertil (i overensstemmelse med Ottawa traktaten) - Der på nogen måde er involveret i udvikling og spredning af masseødelæggelsesvåben (kerne-, biologiske og kemiske våben)

SEB Pension:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Vi forventer, at de virksomheder, som SEB er medejer af overholder lokal lovgivning og internationale konventioner og retningslinjer. Eksempelvis UN Global Compact og OECD Guidelines for Multinational Enterprises. Konventionerne omhandler blandt andet ulovlige aktiviteter i besatte palæstinensiske områder.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds-krænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Vores politik for ansvarlige investeringer er, at vi vil arbejde for, at de virksomheder vi investerer i, overholder internationale konventioner og retningslinjer. Vi har, og har haft en række dialoger med virksomheder, hvor vi mener, at vi kan påvirke og forbedre deres arbejde.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Vores politik for ansvarlige investeringer er, at vi vil arbejde for, at de virksomheder vi investerer i, overholder de internationale konventioner og retningslinjer. Vi har, og har derfor haft en række dialoger med virksomheder, hvor vi mener, at vi kan påvirke og forbedre deres arbejde.
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Vi screener løbende mere end 2.500 virksomheder via et eksternt bureau og har dialog med virksomheder, der overtræder retningslinjerne. Vi har derfor haft en række dialoger med virksomheder, hvor vi mener, at vi kan påvirke og forbedre deres arbejde.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Ja, vi benytter screeningsbureauer og har jævnligt dialog omkring de virksomheder, der er under observation.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Hvis der er mistanke om at en af de virksomheder vi investerer i overtræder internationale konventioner, vil vores samarbejdspartnere undersøge/verificere overtrædelsen. Herefter initierer vi en aktiv dialog med virksomheden med det formål at afdække evt. problemer og rette op på disse.

7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?

Hvis virksomheden efter et rimeligt tidsforløb ikke imødekommer de internationale konventioner, kan SEB vælge at ekskludere virksomheden fra investeringsporteføljen eller SEB kan have et ønske om ikke at investere på et givent område.

INVESTERINGSFORENINGERNE

Bank Invest:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Generelt skal de virksomheder, som vi investerer i, overholde principperne under UN Global Compact, OECD's retningslinjer for multinationale selskaber samt andre internationale konventioner. Såfremt en virksomhed ikke overholder disse retningslinjer, indledes engagement med det pågældende selskab med henblik på at få det til at ændre adfærd. Både screeningen for brud og den efterfølgende engagement foretages af det eksterne screeningsbureau GES Investment Services (GES). Det er således GES' retningslinjer, som BankInvest følger.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettighedskrænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Se svar 1
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Se svar 1
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	2 gange årligt screenes alle udstedere af aktier og virksomhedsobligationer for brud på internationale konventioner som nævnt i 1.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Ja, BankInvest bruger GES, som screener for en række aftalte konventioner og normer.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Som udgangspunkt indledes – via GES – engagement med det pågældende selskab med henblik på at ændre adfærd. Hvis ikke selskaber viser tegn på forbedring eller ønsker at indgå i en dialog igennem længere tid, kan det komme på tale at ekskludere virksomheden fra BankInvests investeringsunivers.
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Såfremt en virksomhed ikke udviser vilje til at indgå i en dialog og forbedre adfærd, vil BankInvest Komité for Ansvarlige Selskaber

	vurdere, om selskabet skal ekskluderes fra BankInvests investeringsunivers.
--	---

Danske Invest:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Danske Banks "Retningslinjer for Ansvarlige Investeringer" bygger på internationalt anerkendte principper for samfundsansvar så som UN Global Compact og UN Guiding Principles. Vi forventer, at selskaber følger og respekterer principperne uafhængigt af, hvor de har aktiviteter. I konfliktfyldte områder bør selskaber udvise særlig forsigtighed på grund af omstændighedernes forhøjede risici.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettighedskrænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Generelt opfordrer vi de selskaber, vi investerer i, til at respektere menneskerettigheder. Hvis vi vurderer, at et selskab overtræder vores retningslinjer, søger vi først og fremmest en dialog med selskabet, da vi på den måde har større mulighed for at påvirke selskabet i den rigtige retning.. Typisk vil vi søge dialogen i samarbejde med andre investorer for at få størst mulig indflydelse. Hvis denne dialog ikke fører til forbedring, kan vi vælge at ekskludere selskabet fra de investeringsprodukter, vi selv forvalter.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Se svar 1+2
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Vi screener løbende vores investeringsunivers i samarbejde med anerkendte screeningbureauer og foretager analyser af selskabers aktiviteter og evne og vilje til at håndtere dilemmaer og problemstillinger, når de er tilstede i konfliktfyldte områder. Typisk gennemgår vi resultaterne to gange om året og beslutter også her, om selskaber skal ekskluderes. Vi afsøger også løbende mulighederne for at samarbejde med andre investorer, så vores mulighed for at påvirke selskaberne bliver større.

<p>5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?</p>	<p>Ja, vi anvender screeningbureauerne ISS-Ethix og Sustainalytics, som er specialiseret i at finde og vurdere selskaber.</p>
<p>6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>Generelt opfordrer vi de selskaber, vi investerer i, til at respektere menneskerettigheder. Hvis vi vurderer, at et selskab overtræder vores retningslinjer, søger vi først og fremmest en dialog med selskabet, da vi på den måde har større mulighed for at påvirke selskabet i den rigtige retning. Typisk vil vi søge dialogen i samarbejde med andre investorer for at få størst mulig indflydelse. Hvis denne dialog ikke fører til forbedring, kan vi vælge at ekskludere selskabet fra de investeringsprodukter, vi selv forvalter.</p>
<p>7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?</p>	<p>Allerhelst ønsker vi at påvirke selskaber til at rette op på en kritisabel adfærd og være transparente om de problemer, de møder. Men hvis et selskab ikke respekterer de internationale principper for samfundsansvar, som vi omtaler i svar 1, og heller ikke ønsker at indgå i en dialog med sigte på at forbedre situationen, så vil vi ekskludere det.</p>

Jyske Invest:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Jyske Invests politik for ansvarlig investering er bredt formuleret således at den oplister principper for vores tilgang. Således er politikken en opstilling af principper og ikke en detailbeskrivelse af hver enkelt potentielle udfordring i relation til ansvarlig investering. Af samme årsag er udfordringen vedr. investeringer i virksomheder der har forbindelse til de besatte områder ikke specifikt nævnt i vores politik.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettighedskrænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Se spg 1
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Se spg 1
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Bestyrelsen vurderer den ansvarlige investeringspolitik minimum en gang årligt og vi følger løbende udvikling gennem samarbejde med GES International, PRI, Dansif og deltagelse i ESG møder og konferencer.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Vi samarbejder med GES International. Jyske Invest vurderer selv, hvilke selskaber og brancher som er samfundsmæssigt ansvarlige at investere i.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Jyske Invest har etableret et internt forum, som hurtigt kan træde sammen og afgøre, hvordan Jyske Invest forholder sig til den enkelte investering eller det enkelte selskab
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Jyske Invest har fravalgt at investere i en række selskaber, der ikke lever op til den ansvarlige investeringspolitik, og hvor der ikke er udsigt til, at dialogen vil resultere i en ændret adfærd. Listen indeholder ultimo første halvår 2016 ti

	selskaber, primært med aktiviteter, der kan relateres til antipersonelminer og klyngevåben.
--	---

Lægernes Invest:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Investeringsforeningen tager udgangspunkt i Danmarks officielle politik overfor konkrete lande og selskaber og følger de krav, som danske myndigheder har vedtaget. Det omfatter også de krav som anerkendte internationale organisationer har vedtaget, og som er tiltrådt af Danmark. Danmark har aktuelt ingen sanktioner eller embargoer mod hverken Israel eller Palæstina.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettighedskrænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Investeringsforeningen har en målsætning om, at der alene investeres i selskaber, der løbende bestræber sig på at overholde grundlæggende menneskerettigheder upåagtet af den geografiske lokalitet. Bliver investeringsforeningen opmærksom på konkrete brud på menneskerettighederne i selskaber, som der investeres i, forsøger investeringsforeningen, via foreningens samarbejdspartnere, i første omgang at udøve aktivt ejerskab med andre ligesindede investorer.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Se svar til spg 1
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Investeringsforeningen følger via sit screeningsbureau løbende udviklingen i problemfyldte selskaber og udøver løbende aktivt ejerskab sammen med andre ligesindede investorer. I hver af foreningens afdelinger har investeringsforeningen indført krav til rådgiverne om, at de har pligt til at sikre sig overholdelse af foreningens politik for socialt ansvarlige investeringer, og at overholdelsen af denne som minimum skal bekræftes hvert kvartal overfor foreningen. mRådgiverne er

	forpligtede til at overholde investeringsforeningens eksklusionsliste.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Investeringsforeningen benytter et screeningsbureau. Screeningsbureauet gør løbende status over udviklingen i problemfyldte selskaber, og investeringsforeningen følger bureauets arbejde og dialog med de problemfyldte selskaber. En gang om året gennemgår Investeringsforeningen og screeningsbureauet den aktuelle politik, der indgår som en del af foreningens aftaler med rådgiverne.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Se svar til spg 4
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Investeringsforeningen udøver først og fremmest aktivt ejerskab overfor problemfyldte selskaber, som der investeres i. Trækkes investeringen har investeringsforeningen ikke længere mulighed for at opnå indflydelse. Selskaber sættes derfor først på eksklusionslisten, når muligheden for at påvirke er udtømt. Inden et selskab kommer på eksklusionslisten, foretages en konkret vurdering, hvor investeringsforeningen bl.a. ser nærmere på størrelsen af det problemfyldte forhold i forhold til selskabets størrelse og kerneforretning, varigheden af det problemfyldte forhold, selskabets vilje til at indgå i en dialog omkring det problemfyldte forhold og tidshorizonten for en evt. løsning af det problemfyldte forhold.

Nordea Invest:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Vores retningslinjer for ansvarlige investeringer gælder for alle de virksomheder, som vi har investeret i. Virksomheder i de pågældende områder er således dækket af vores generelle retningslinjer for ansvarlige investeringer.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Vores retningslinjer nævner eksplicit en ambition om at efterleve OECD's retningslinjer for multinationale selskaber på menneskerettighedsområdet og UNGP.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Vi fokuserer på, hvordan virksomhederne forholder sig til deres muligheder og risici i forhold til ESG-forhold, herunder at operere i konfliktfyldte områder. Vores retningslinjer nævner som sagt eksplicit en ambition om at efterleve OECD's retningslinjer for multinationale selskaber på menneskerettighedsområdet og UNGP.
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Vores screeningspartner foretager en normbaseret screening af vores investeringer. Derudover har vi dialog med selskaber baseret på screening, hvis der opstår uventede hændelser eller proaktivt i forhold til relevante temaer. Dialogen tager vi både selv og i samarbejde med andre investorer.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Ja, Vores screeningspartner foretager en normbaseret screening af vores investeringer. Vi har en klar aftale med vores screeningspartner om, hvad de skal levere.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Vi initierer dialog med selskabet i forhold til at adressere den pågældende uoverensstemmelse, engagerer selskabet i forhold til at rette op på forholdene, og vi opstiller klare forventninger til, hvad

	<p>vi gerne vil opnå. Som aktiv ejer gennemførte Nordea sidste år dialoger på dette grundlag med over 150 selskaber.</p>
<p>7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?</p>	<p>Vi har bl.a. en række meget konkrete eksklusionskriterier i forhold til eksempelvis kontroversielle våben, atomvåben og kul. Derudover kan selskaber, som bryder med normer/lovgivning, også ende på eksklusionslisten. Hvis et selskab ikke ønsker dialog og ikke anerkender, at dets praksisser ikke lever op til vores krav for ansvarlighed, eller hvis dialogen ikke fører til nogen forandring, kan vores Responsible Investment Committee beslutte, at selskabet kommer på vores eksklusionsliste. Det er vigtigt at understrege, at dialog som udgangspunkt altid foretrækkes frem for eksklusion.</p>

Nykredit Invest:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
<p>1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?</p>	<p>Nykredits investeringspolitik bygger på overholdelse af international ret. Alle vores investeringer screenes hvert kvartal med hjælp fra vores MSCI ESG Research og GES Investment Services.</p> <p>Problemstillingen omkring de besatte områder hidrører som udgangspunkt til Folkeretten. Særligt de seneste år er FN og EU blevet meget mere præcise i spørgsmålet om, hvordan selskaber bør opføre sig, hvis de har aktiviteter i besatte områder. Det er meget betragtelige ændringer, området har gennemgået.</p> <p>Det begyndte med rapporten fra særligt udsendte rapportør, R. Falk, offentliggjort den 19. september 2012 (dokument nr. A/67/379) samt afsnit 117 i den udvidede baggrundsrapport udsendt sammen med denne. Rapporten slog endegyldigt fast, at FN's afgørelser vedr. de besatte palæstinensiske områder ikke kun var gældende for lande, men at også virksomheder havde en forpligtelse til at orientere sig, så de ikke implicit modarbejdede disse afgørelser.</p> <p>Sideløbende med flere opfølgende rapporter vedtog FN-landene UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Implementeringen af disse principper er netop påbegyndt. Den danske stat lancerede i 2014 sin plan for implementeringen af disse, ligesom OECD har en arbejdsgruppe dedikeret dette emne.</p> <p>Den 6. juni 2014 offentliggjorde UN Human Rights Council's working group en rapport, der netop med udgangspunkt i de nye UN Guiding Principles behandler spørgsmålet vedrørende de palæstinensiske områder. Rapporten understreger selskabers forpligtelse til at</p>

	<p>undersøge, om deres aktiviteter i et besat område medvirker til brud på menneskerettigheder. Dermed ligger forpligtelsen hos selskabet frem for på et nationalt/overnationalt niveau.</p> <p>En måned senere fulgte en række EU-lande op på rapporten med anbefaling til selskaber om at tage sig i agt og orientere sig ved aktiviteter i besatte områder, da ejendomsrettigheder i disse områder er uafklarede, og EU-landene vanskeligt ville kunne forsvare deres interesser i forbindelse med en fredsftale.</p> <p>Nykredit forholder sig til den enhver tid gældende international retsorden, og i den forbindelse også de krav, der stilles til virksomheder, herunder de særlige krav til due diligence, hvis de opererer i besatte områder. Når de krav skærpes, som vi har set det henover sommeren 2014, så skærpes Nykredit Invests krav tilsvarende. Det uanset om der er tale om de besatte palæstinensiske områder, Vestsahara eller et helt tredje område.</p>
<p>2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelser i de besatte palæstinensiske områder?</p>	<p>Private selskaber kan have lovlige aktiviteter i de besatte områder, men selskaberne skal orientere sig, om disse er i overensstemmelse med international ret. Det indebærer jf. UN Guiding Principles, at selskabet skal gennemføre en due diligence og ikke mindst kommunikere om denne til sine interessenter. UNGP er fortsat i sin vorden, men det er vores forventning, at selskaberne, særligt hvis de opererer i disse områder, gør dette.</p> <p>Nykredit driver som udgangspunkt aktivt ejerskab med et selskab, hvis deres aktiviteter er i strid med international ret. Netop ved at få selskabet til at ændre adfærd vil vi opnå størst effekt på problemstillingen. Såfremt selskabet ikke udviser vilje til dialog og ændring af adfærden, så vil foreningen udelukke selskabet.</p> <p>Nykredit får i dette arbejde bistand fra</p>

	<p>vores rådgivere MSCI ESG Research og GES Investment Services, men vores dedikerede medarbejdere følger naturligvis også selv med i videst mulig omfang gennem dialog med danske myndigheder, herunder Udenrigsministeret, NGO'er og naturligvis kommunikation fra FN-systemet.</p>
<p>3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?</p>	<p>Nykredit har haft eksponering mod problemstillingen gennem flere internationale selskaber. Hvert tilfælde har egne betydningsfulde dimensioner. Eksempelvis om der er tale om generelle aktiviteter i området eller om målrettede aktiviteter mod ulovlige installationer som bosættelser eller separationsmuren. I ethvert tilfælde undersøger Nykredit validiteten i de fremførte påstande, og såfremt der er hold i påstandene, har Nykredit gennem sin engagement provider indledt aktivt ejerskab med fokus på at forbedre selskabets adfærd. Vi deltager selv aktivt i disse engagements, og i videst muligt omfang er vi også selv i direkte kontakt med selskabet. Emnet indgår naturligvis også i eventuel stemmeafgivning på selskabets generalforsamling. Derudover er vi løbende i dialog med andre institutionelle investorer om disse spørgsmål bilateralt og gennem netværk som UNPRI og Dansif. Fører det ikke til de forventede forbedringer, så ekskluderes selskabet fra vores investeringsunivers.</p>
<p>4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>Hvert kvartal screenes samtlige porteføljer for overholdelse af vores investeringspolitik. Til dette anvender vi MSCI ESG Research, og informationerne herfra benytter vi til i samarbejde GES Investment Services at analysere muligheder for et aktivt ejerskab med dette fokus og formulere målsætningen. Derudover følger vi med i informationer fra danske og internationale medier samt ikke mindst informationer direkte fra dialog med NGO'er.</p>

<p>5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?</p>	<p>Nykredit anvender, som sagt, MSCI ESG Research samt GES Investment Services som hovedkilder blandt mange forskellige som medier, NGO'er og virksomhederne selv. Nykredits dedikerede medarbejdere for ansvarlige investeringer følger med, så Nykredit har et opdateret billede på disse udfordringer. Nykredit følger selv løbende området og udfører ligeledes kvalitetscheck på vores leverandører. Dette er et centralt parameter i udvælgelsen af vores rådgivere. Det er Nykredit selv, der afgør, om der skal oprettes et aktivt ejerskab, og om det skal afsluttes.</p>
<p>6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>Nykredit følger til enhver tid op på påstande om brud på international ret. Det gælder naturligvis også på dette område.</p>
<p>7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?</p>	<p>Nykredit afgør, om der er grundlag for et aktivt ejerskab. Forudsætningen for dette er, at der er en realistisk mulighed for at ændre selskabets adfærd. Hvis ikke udelukkes selskabet. Såfremt vi udøver aktivt ejerskab, og selskabet mod forventning ikke ændrer adfærd, så udelukkes selskabet også. Det er eksempelvis tilfældet for <i>Motorola Solutions</i>, som vi i indeværende år har udelukket på baggrund af selskabets fortsatte involvering i vedligeholdelse af overvågningsudstyr på den ulovlige adskillelsesbarriere.</p>

PFA Asset:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	<p>PFA's politik for ansvarlige investeringer er baseret på internationale konventioner og FN principper, bl.a. FN's seks principper for ansvarlige investeringer (PRI principperne) og de ti principper i FN's Global Compact.</p> <p>I 2016 er FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv eksplicit blevet tilføjet politikken. Det betyder, at virksomheder, der sættes i forbindelse med, medvirker til eller direkte forårsager konventionsstridige aktiviteter på den besatte Vestbred, er omfattet af PFA's politik.</p>
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettighedskrænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	<p>I de tilfælde, hvor der opstår tvivl om, at et selskab forårsager, medvirker eller er forbundet til konventionsstridige aktiviteter herunder menneskerettighedskrænkelser på den besatte Vestbred, påbegynder vi en dybere analyse af forholdene. Konstaterer vi, at der er sket overtrædelser af internationale konventioner, går vi som aktiv ejer i dialog med selskabet for at få ændret selskabets adfærd. Viser selskabet ingen interesse i dialogen eller i på sigt at ændre adfærd, vil vi i yderste konsekvens ekskludere selskabet, frasælge investeringen samt oplyse om dette på pfa.dk.</p>
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	<p>FN's arbejde og resolutioner vedrørende besatte områder er en del af det grundlag, PFA vurderer selskabers aktiviteter efter, ligesom EU-beslutninger for besatte områder også indgår i de samlede vurderinger. Vi har en forventning om, at de selskaber, vi investerer i, ikke medvirker til at krænke civilbefolkningen og den humanitære folkeret. Hvis det modsatte er tilfældet, iværksættes der en aktivt ejerskabs-dialog for at påvirke</p>

	<p>virksomheden til at rette ind efter gældende konventioner på området. Hvis selskabet ikke viser interesse for at ændre adfærd, vil vi yderste konsekvens påbegynde en eksklusionsproces.</p>
<p>4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>PFA har fokus på screening, research og dialog for at vurdere, om selskaberne efterlever vores politik for ansvarlige investeringer. I de tilfælde, hvor der opstår tvivl om et selskabs aktivitet og involvering i mulige menneskerettighedskrænkelser, vil vi bede vores screening- og engagementselskab, GES, om at undersøge forholdene. Samtidig vil vi også i særlige tilfælde selv starte en dialog med selskabet for at afklare forholdene. Det er PFA's Responsible Investment Board, der på baggrund af informationer og research fra bl.a. screenings- og engagementselskabet GES og andre kilder vurderer, om vi vil fortsætte dialogen med selskabet for at få det til at ændre praksis, eller om vi vil påbegynde eksklusionsprocessen.</p> <p>Som ansvarlig og aktiv investor prioriterer PFA oftest først at gå i dialog med et selskab for at ændre eventuelle kritisable forhold. Hvis det viser sig nytteløst, tager vi konsekvensen, ekskluderer selskabet, sælger aktierne fra og oplyser om dette på pfa.dk.</p>
<p>5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?</p>	<p>PFA benytter screening- og engagementselskab, GES, til at foretage screeninger af vores selskabsportefølje. De vurderer løbende, om en aktivitet eller handling fra et selskab bryder de internationale konventioner herunder også Folkeretten.</p> <p>Vi er i løbende dialog med GES om deres screenings- og engagementresultater og det grundlag, de vurderer selskaberne på. Vi kan også anvende anden research i den samlede vurdering af selskaber.</p>
<p>6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer</p>	<p>Vores screening- og</p>

<p>i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>engagementselskab, GES, leverer kvartalsmæssige screeninger, derudover anvender vi data og research fra andre kilder. Derudover har vi løbende dialog med en række NGO'ere.</p> <p>Hvis vi bliver opmærksomme på uafklarede forhold eller nye forhold og aktiviteter, så vil vi typisk bede GES lave research på sagen, ligesom vi oftest også selv kontakter selskabet for at få afklaret forholdene. Viser det sig, at selskabet er involveret i aktiviteter, der er i strid med PFA's politik, starter der en aktivt ejerskabs-dialog med selskabet for at få det til at ændre adfærd. Hvis det viser sig nytteløst, tager vi konsekvensen og påbegynder en eksklusionsproces.</p>
<p>7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?</p>	<p>Selskaber der i grove tilfælde eller systematisk og regelmæssigt overtræder PFA's standarder og ikke responderer på dialog, ekskluderes fra vores investeringsunivers. Dialogen med selskaber varetages både af GES og PFA selv. Dialogen med selskaber er ofte en længerevarende proces, hvor forskellige milepæle opnås. Vi oplyser løbende om de tilfælde, hvor vi selv er i dialog med et selskab, på vores log om aktivt ejerskab på pfa.dk. Når vi vælger at ekskludere et selskab vil dette fremgå af eksklusionslisten med en kort begrundelse. Vi prioriterer dialog, så længe et selskab viser åbenhed for at rykke sine interne processer eller offentlige udmeldinger i retning af at efterleve PFA's politik for ansvarlige investeringer. Derfor kan dialogen være en længerevarende proces, hvor forskellige milepæle løbende opnås. I den årlige CSR-rapport samles de selskaber, der er kommet på eksklusionslisten samt dem, der er taget af, med en begrundelse for, hvorfor selskaber er kommet henholdsvis på og af eksklusionslisten.</p>

SEB Invest:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Vi forventer, at de virksomheder, som SEB er medejer af overholder lokal lovgivning og internationale konventioner og retningslinjer. Eksempelvis UN Global Compact og OECD Guidelines for Multinational Enterprises. Konventionerne omhandler blandt andet ulovlige aktiviteter i besatte palæstinensiske områder.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettighedskrænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Vores politik for ansvarlige investeringer er, at vi vil arbejde for, at de virksomheder vi investerer i, overholder internationale konventioner og retningslinjer. Vi har, og har haft en række dialoger med virksomheder, hvor vi mener, at vi kan påvirke og forbedre deres arbejde.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Vores politik for ansvarlige investeringer er, at vi vil arbejde for, at de virksomheder vi investerer i, overholder de internationale konventioner og retningslinjer. Vi har, og har derfor haft en række dialoger med virksomheder, hvor vi mener, at vi kan påvirke og forbedre deres arbejde.
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Vi screener løbende mere end 2.500 virksomheder via et eksternt bureau og har dialog med virksomheder, der overtræder retningslinjerne. Vi har derfor haft en række dialoger med virksomheder, hvor vi mener, at vi kan påvirke og forbedre deres arbejde.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Ja, vi benytter screeningsbureauer og har jævnligt dialog omkring de virksomheder, der er under observation.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Hvis der er mistanke om at en af de virksomheder vi investerer i overtræder internationale konventioner, vil vores samarbejdspartnere undersøge/verificere overtrædelsen. Herefter initierer vi en aktiv dialog med

	virksomheden med det formål at afdække evt. problemer og rette op på disse.
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Hvis virksomheden efter et rimeligt tidsforløb ikke imødekommer de internationale konventioner, kan SEB vælge at ekskludere virksomheden fra investeringsporteføljen eller SEB kan have et ønske om ikke at investere på et givent område.

SparInvest (engelsk):

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	<p>We operate a basic screening that excludes some securities across all portfolios. For example, illegal weapons and securities subject to EU sanctions are excluded from all our funds. But the main characteristic of Sparinvest's approach to Responsible Investment is ESG integration, with active ownership. We operate with the view that no investment is free of ESG risk. Therefore, when investing in any company, we must aim to understand ALL the risks involved and how these might impact on the long-term investment value of the company. We also consider how best to use active ownership to encourage companies to mitigate risks. Whilst some clients prefer this active ownership approach because it seeks to remedy poor corporate behaviour through shareholder influence, others prefer not to invest in companies involved in breach of international norms, breaking international humanitarian laws, or operating in certain industries. For them we offer a range of funds that go through an independent ethical screening which checks companies' compliance with internationally agreed standards of normative behavior – as defined by such international agreements as the UN Global Compact, the UN Guiding Principles on Human Rights as well as certain articles/advisory opinions from The Hague Convention & International Court of Justice, amongst others. Companies, such as those mentioned in your questions, whose activities assist with illegal occupations, will be picked up by our ethical screening which assesses them within the broader framework of established Corporate Social Responsibility norms and guidelines that apply globally. Where companies are deemed to be in verifiable and unaddressed breach of international human rights norms, we</p>

	<p>will exclude/divest them from ethical portfolios them as soon as reasonably practicable. Our service provider for norms-based screening, ISS-Ethix, also provides engagement services on our behalf with companies in confirmed (or alleged) breach of international norms. ISS-Ethix is able to use the insight they have obtained from the screening process to enter constructive dialogue with the company. The aim is to seek deeper understanding and, if appropriate, to suggest possible remedial actions and policy improvements. In leading collaborative engagements on behalf of numerous institutional clients, including Sparinvest, ISS-Ethix represents a considerable weight of combined AUM.</p> <p>Alongside this, Sparinvest directly engages with our affected holdings to highlight the issue, encourage them to respond comprehensively to the collaborative engagement, and address any issues of specific concern to us.</p>
<p>2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelser i de besatte palæstinensiske områder?</p>	<p>See question 1</p>
<p>3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?</p>	<p>See question 1</p>
<p>4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>We have an arrangement with ISS-Ethix whereby we are alerted the very instant that an alleged or verified norm violation has taken place for any company in the investment universe that they monitor. Verified norms breaches by companies in which we are either considering investment or which are already in our portfolios will result in that company being excluded/divested from our Ethical funds, but not necessarily from other active funds. (See 7 below). Our internal procedures will then place a block on the relevant companies so that they cannot be bought for ethical portfolios. The holdings from all of our ethical portfolios are also screened on a 6-monthly basis. This is essentially</p>

	to capture any changes in sector-based exclusions but it also double-checks that any confirmed and unaddressed norms-based breaches that have occurred between screenings have been acted upon.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Yes, we use ISS Ethix, an independent screening services provider with many years' experience of judging companies' behaviour with regards to international human rights conventions
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	See question 1
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Our Responsible Investment policy advocates ESG integration and active ownership. However, where a company is discovered to be in breach of international norms, the portfolio managers will review of the validity of the investment case against the severity of this risk.

SydInvest:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra selskabet
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Vi har ikke retningslinjer for specifikke geografiske områder. Vores investeringer er omfattede af vores generelle politik for ansvarlige investeringer.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelse i de besatte palæstinensiske områder?	Vores investeringer er omfattede af vores generelle politik for ansvarlige investeringer.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Vores investeringer er omfattede af vores generelle politik for ansvarlige investeringer.
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Vi får screenet vore afdelinger af en service provider, GES, som vi samarbejder med.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Ja, vi benytter en SP på området. Vi sikrer gennem løbende dialog med GES, at retningslinjerne bliver fulgt.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Vi driver engagement gennem service provider over for selskaberne. Hvis vi vurderer, at engagement er nyttesløst, se vores ansvarlige investeringspolitik, afhænder vi investeringerne og sætter selskaberne på vores eksklusionsliste.
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Se vores ansvarlige investeringspolitik.

KOMMUNERNE

Københavns Kommune:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra kommunen
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Københavns Kommunes etiske investeringspolitik bygger på FN-konventioner og andre anerkendte normer og standarder. Den gælder også for virksomheder, der opererer i konfliktområder.
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettighedskrænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Se svar 1
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Se svar 1
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Der foretages en overvågning af selskaber i regi af kommunens investeringsforening på basis af screening fra et uafhængigt screening-selskab.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	Ja, der benyttes screeningselskaber i regi af kommunens investeringsforening, hvor der screenes og negativlistes på basis af kommunens etiske investeringspolitik.
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Processen for negativlistning er en løbende screening. Den omfatter også løbende faktatjek og dialog med selskaber. Såfremt et selskab overtræder den etiske investeringspolitik og en dialog ikke fører til ændringer, bliver selskabet negativlistet.
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Se ovenstående svar

Odense Kommune:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra kommune
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	Odense Kommune har vedtaget følgende retningslinjer for kommunens investeringer: "Der investeres ikke i værdipapirer udstedt af selskaber, der overtræder normer for menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljøbeskyttelse, antikorrupition. Der investeres endvidere ikke i selskaber der er involveret i produktion af tobak, atomvåben eller selskaber, der producerer våben forbudt i henhold til internationale konventioner. Der anlægges en grøn investeringsprofil i forbindelse med investeringerne, som understøtter omstilling fra brug af fossile brændsler til bæredygtige energikilder, hvilket udelukker investering i selskaber med produktion af og primære indtægter fra termisk kul og tjæresand."
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Odense Kommune har ud over ovenstående etiske retningslinjer, der hviler på anerkendte normer mv., ikke nogen særskilt politik for investeringer i virksomheder, der engagerer sig i konfliktområder, herunder besatte områder.
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	Der henvises til besvarelsen under spm. 1 + 2.
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	Odense Kommune har outsourcet investering af Odense Kommunes formue til et antal kapitalforvaltere, som har forpligtet sig til at foretage investeringerne i overensstemmelse med Odense Kommunes investeringspolitik, herunder de vedtagne etiske retningslinjer. Kapitalforvalterne sikrer dermed, at placeringen af Odense Kommunes midler kun foretages i investeringsforeninger, der overholder Odense Kommunes investeringspolitik. Odense Kommune har løbende møder og

	<p>dialog med kapitalforvalterne, hvor etik ved investeringer altid er fast emne på dagsordenen.</p>
<p>5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?</p>	<p>Odense Kommune har ikke selv nogen aftale direkte med screeningsbureauer som f.eks. GES eller Ethix, idet de pågældende investeringsforeninger, som Odense Kommunes midler investeres gennem, selv har indgået sådanne aftaler direkte med screeningsbureauerne.</p>
<p>6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?</p>	<p>Der arbejdes i investeringsforeningerne ud fra en tilgang om aktivt ejerskab. Dette indebærer, at investeringsforeningerne på vegne af deres investorer søger at gå i dialog med de selskaber, som evt. har overtrådt gældende konventioner og normer. Er det ikke muligt at få et selskab til at ændre adfærd, sælges selskabet ultimativt ud af investeringsforeningen. Man ofte vil kunne finde nogle nuancer, der giver anledning til diskussion og kritik, særligt når der er tale om virksomheder med globale aktiviteter. Der kan derfor af og til dukke historier op i pressen om det ene eller andet selskab. Såfremt Odense Kommune via pressen, kommunens kapitalforvaltere eller på anden vis bliver gjort bekendt med, at der kan være et selskab i en investeringsforening, som måske ikke lever op til kommunens retningslinjer, søges forholdet yderligere belyst via kommunens samarbejdspartnere, herunder kapitalforvaltere og deres kontakter i investeringsforeninger og screeningsbureauer. På baggrund af en konkret vurdering, herunder f.eks. muligheden for, at et selskab ændrer sin adfærd, træffer Odense Kommune herefter beslutning om, hvorvidt kommunen ønsker at fastholde sin investering i den pågældende investeringsforening. Da kommunernes investeringer i andet end danske stats- og realkreditobligationer kun kan ske via udbyttegivende investeringsforeninger, som mange andre investorer også investerer i, kan Odense Kommune ikke gå aktivt ind i hvilke konkrete</p>

	selskaber, der kan eller ikke kan indgå i investeringsforeningerne. Tilvalg og fravalg må for Odense Kommunes vedkommende træffes på investeringsforeningsniveau.
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Odense Kommune har jf. besvarelsen under pkt. 5 og 6 ovenfor ingen egen eksklusionsliste. Odense Kommunes eksklusionsliste består derfor i teorien af summen af eksklusionslisterne for de investeringsforeninger, som Odense Kommunes midler er investeret i.

Aarhus Kommune:

Survey spørgsmål	Svar afgivet fra kommunen
1. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der har forbindelse til de besatte palæstinensiske områder?	<p>Aarhus kommunes retningslinjer for ansvarlige investeringer tager afsæt i nogle overordnede retningslinjer og differentier ikke specifikt på bestemte brancher, typer af virksomheder og/eller geografiske områder.</p> <p>Aarhus Kommune stiller – som mange andre kommuner - krav om, at kommunens finansielle dispositioner ikke krænker bredt anerkendte internationale konventioner og normer, samt at placeringer screenes ud fra FNs principper om ansvarlige placeringer (UN-PRI). Alle kommunens kapitalforvaltere har forpligtet sig til som minimum at overholder UN-PRI standarden, som er en branche standard i dag.</p> <p>Det skal nævnes at, Aarhus Kommune er i gang med at opdatere Kommunes retningslinjer for ansvarlig investering.</p> <p>Hvis der konkret opstår bekymring for, om en virksomhed Aarhus Kommune har investeret i ikke lever op til relevante ansvarlige hensyn kan forvalteren anmodes om at undersøge sagen nærmere, og herefter enten påvirke ved at indgå i en dialog med selskaberne og/eller afhænde de pågældende aktiver.</p>
2. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder, der forårsager, medvirker til eller er forbundet til menneskerettigheds- krænkelser i de besatte palæstinensiske områder?	Jf. svar 1
3. Hvad er jeres retningslinjer for investeringer i virksomheder med forbindelser til aktiviteter, der er ulovlige ifølge humanitær folkeret?	<p>Aarhus Kommune stiller krav om, at kommunens finansielle dispositioner ikke krænker bredt anerkendte internationale konventioner og normer, samt at placeringer screenes ud fra FNs principper om ansvarlige placeringer (UN-PRI). Alle kommunens kapitalforvaltere har forpligtet sig til som minimum at overholder UN-PRI standarden, som er en branche standard i dag.</p>
4. Hvad gør I løbende for at sikre, at jeres investeringer lever op til jeres retningslinjer?	For at sikre at Aarhus kommunes opdaterede retningslinjer indarbejdes i

	kapitalforvalternes respektive investeringsprocesser vil Aarhus Kommune efter behov og minimum en gang årligt modtage rapportering fra kapitalforvalterne på hvilke tiltag der i løbet af året er taget i forhold til ansvarlighed.
5. Benytter I screeningsbureauer? Hvis ja, hvad gør I for at sikre, at de følger jeres retningslinjer?	jf. Svar 4
6. Hvad gør I, hvis I bliver gjort opmærksom på investeringer i virksomheder, der ikke lever op til jeres retningslinjer?	Hvis der konkret opstår bekymring for, om en virksomhed Aarhus Kommune har investeret i ikke lever op til relevante ansvarlige hensyn kan forvalteren anmodes om at undersøge sagen nærmere, og herefter enten påvirke ved at indgå i en dialog med selskaberne og/eller afhænde de pågældende aktiver.
7. Hvad skal der til for at havne på jeres eksklusionsliste?	Det er Aarhus Kommunes vurdering, at en engagerende dialog giver Aarhus en langt bredere indflydelse end stramme regler om afinvestering og/eller anvendelse af negativ/positiv lister og/eller ved udelukkelse af hele brancher fra investeringsuniverset. Det er vurderingen, at kapitalforvalterne og diverse screeningsbureauerne har en langt bedre markedsindsigt og mulighed for aktivt at påvirke selskaberne end Aarhus Kommune har med vores lille ejer-andel af selskaberne.